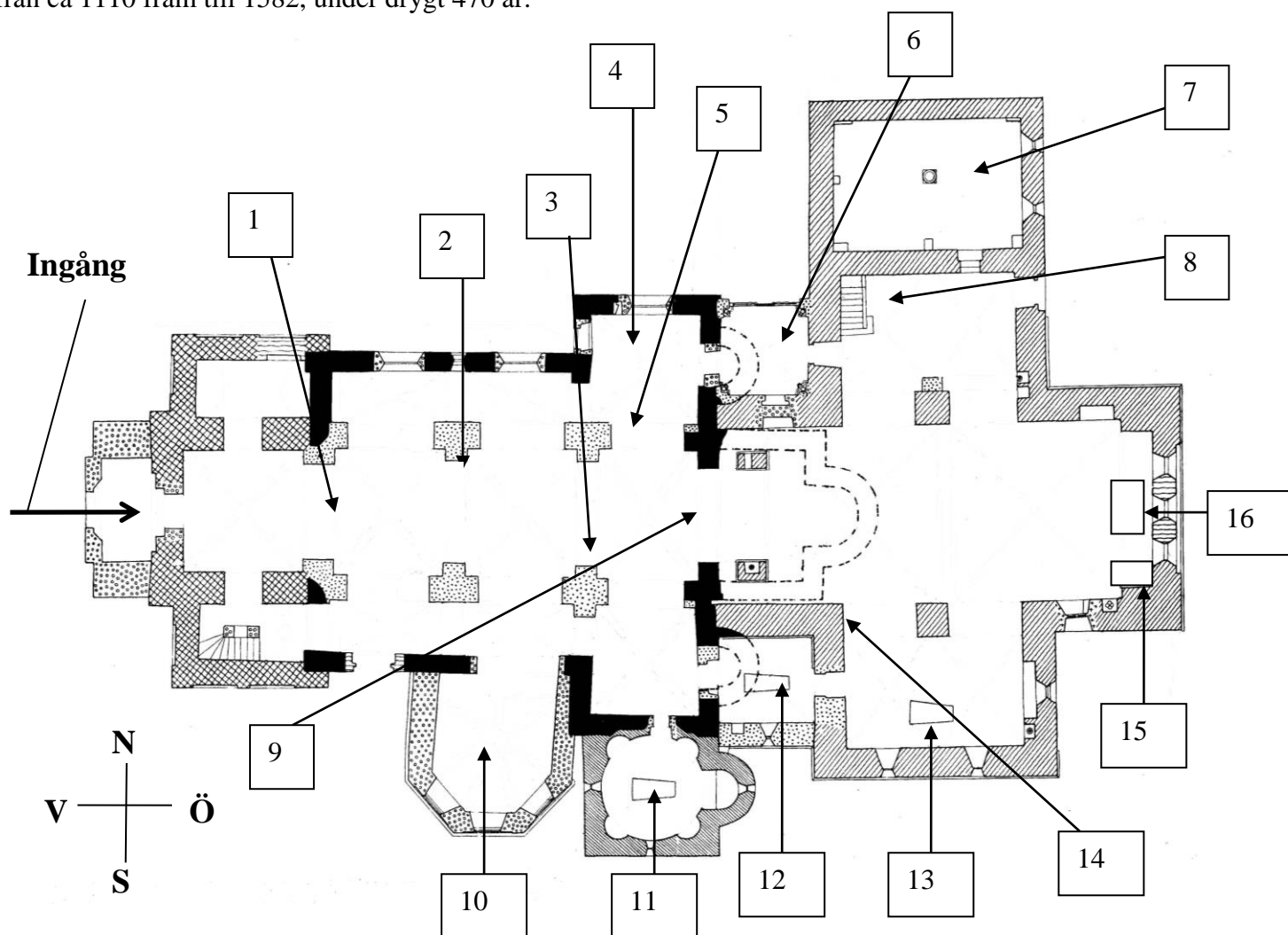

Kortfattad guide: Vreta klostrets kyrka

Den första stenkyrkan i Vreta, svartmarkerad i bilden, stod färdig senast år 1100. Det var en basilika utan torn och byggd i kalksten. Det Stenkilska gravkoret, se nedan, anslöts till kyrkan ca 1110. Då tror man också att tornet i väster tillkom. Högkor och tvärskepp i öster, delarna till höger om det svartmarkerade, tillkom i slutet av 1100-talet. Under klostrets tid stod det ett högaltare i lekmannakyrkans östra del, svartmarkerad, under det stora vackra triumfkrucifixet. Här firade socknens folk gudstjänst. Klostrets nunnor, som från 1200-talet tillhörde cisterciensorden, höll då till i kyrkans östra del avskilda från lekmannakyrkan med ett korskrank. Klostret i Vreta verkade från ca 1110 fram till 1582, under drygt 470 år.

1. Uppe på läktaren ser vi resterna av en orgel tillverkad av Jonas Wistenius på 1700-talet. Det är dock bara en fasad idag och orgeln saknar verk. Kororgeln i kyrkans östra del, som används idag, är byggd av Grönlunds orgelbyggeri i Luleå år 1998. Den har 2 manualer och 17 stämmor.
2. Uppe på pelaren hänger ett epitafium, dvs. en minnestavla, över kvartermästaren, majoren, vid Östgöta kavalleriregemente Måns Haraldsson som levde på 1600-talet.
3. Uppe på pelaren hänger ett epitafium, dvs. en minnestavla, över prosten Anton Münchenberg och hans hustru Christina. Prosten tjänstgjorde i Vreta åren 1735-1743.
4. Dopfunten är formad som en kalk med en fyrpassformad överdel, cuppa, i gotländsk kalksten. Överdelen är tillverkad på Gotland under 1200-talets senare del.
5. Predikstolen från 1600-talets mitt är utförd av bildhuggaren Johan Larsson Wimmer.

6. Detta är den s.k. norra förhallen, ursprungligen en del av nunnornas korsgång med bevarat kryssvalv. Hela korsgången, idag en pergola, har fortsatt runt klostergården och har varit kryssvälvd på detta sätt.
7. Sakristian är sedan 1920-talet återskapad på dess gamla murar. Ovanför sakristian finns ett mindre museum med fynd från kyrka och kloster. Man når museet via en stentrappa som tidigare var nunnornas nattrappa. Den gick till dormitoriet, dvs. nunnornas sovsal.
8. Intill sakristian och trappan upp till museet står Hertig Magnus kyrkbänk från 1500-talet. Han var kung Gustav Wasas tredje son och innehade Kungsbro gård nära Vreta kloster.
9. Triumfkrucifixet i triumfbågen är från 1100-talets senare del. Det var ursprungligen framställt med Kristus som den segrande konungen med krona på huvudet, men under medeltidens senare del ändrades det till den lidande Kristus med törnekrona. Huvudet sågades av och gavs den nedböjda ställningen. Under krucifixet stod under klostertiden ett lekmanaltare och de dåvarande grindarna var stängda med nunnorna i kordelen och allmänheten i kyrkans västra del.
10. Familjen Douglas gravkor uppfördes år 1663. Över 50 personer finns begravda i gravkoret och ett källarum därunder. I mitten står en kista för fältmarskalken Greve Robert Douglas som tjänstgjorde för Sverige i 30-åriga kriget.
11. Det Stenkilska gravkoret, med en kenotaf, dvs. tom grav, uppfördes något av de första åren på 1100-talet och utgör den Stenkilska kungaättens gravplats. Under golvet finns nio gravar med skelett. Här ligger, enligt nyare forskning, kung Inge d.ä., hans drottning Helena och deras son Ragvald, som dog före fadern. Även Ragvalds unge son verkar vara begravd här. Kungakronan ovanför kenotafen är från 1672. Lagg märke till gravkorets vackra utformning, av många ansedd som Sveriges märkligaste medeltidsbyggnad. Det lilla fönstret i väster är ett hagioskop, som betyder ”se det heliga”.
12. Magnus Nilssons gravkor uppfördes ca 1290. En kenotaf, dvs. tom grav, står mitt på golvet. Vem gravkoret och gravmonumentet är resta för råder det osäkerhet om. Det kan mycket väl vara någon av klostrets stora donatorer. Kungakronan ovanför kenotafen sattes upp 1672.
13. Gravmonumentet i södra korarmen, en kenotaf, en tom grav, uppfördes i början av 1200-talet och avser Sune Sik. Han var son till kung Sverker d.ä., som dog 1156, och morfar till Birger Jarl. Hertigkronan över gravmonumentet sattes upp 1672.
14. Utmed väggen står en nunnebänk, dvs. en korbänk för fyra nunnor. Den är medeltida och har använts av nunnorna i Vreta. Sitsarna är fällbara med en liten skålformad träplatta under det uppfällbara sätet. Det utgör stöd vid stående och plattan kallas därför ”misericordia”, dvs barmhärtighet.
15. Gravmonumentet i högkoret, en tumba, ska ha tillkommit 1289. Det innehåller ben från en man och en kvinna. Tidigare ansåg man att det var kvarlevorna efter kung Inge d.y. och hans drottning, men nyare forskning ifrågasätter detta. Kungakronan ovanför tumban är från 1672.
16. Framför den rakavslutna östväggen med sina tre fönster, typiska för cisterciensordern, finns det medeltida högaltaret. På båda sidor om högaltaret finns nischer i murarna som tidigare fungerat som förvaringsplats för de liturgiska kärlen och mässkläderna.

Var snäll och lämna tillbaka detta guideblad!

Fråga gärna värden eller guiden om du vill veta mer!

Svenska kyrkan
VRETA KLOSTERS FÖRSAMLING